بسم اللہ تعالیٰ

تحریر دربارۂ ترک موالات کفار

از

فاضل بے بدیل عالم بے مثل مولانا علامہ نور الحق دام فضلہ

صدر مدرس مدرسہ دار الرشاد پیر جھنڈہ والہ

ضلع حیدرآباد سندھ

باہتمام وسعیہ حضرت پیر سید تراب علی شاہ صاحب راشدی حکیم

از لاڑکانہ شایع نمود

پیپلز پریس لاہور میں ماسٹر سندر سنگھ پرنٹر کے اہتمام سے چھپا

بسم الله الرحمٰن الرحيم ٥

استفتاء

هن منحوس جنگ جنهن اسلام ۽ خلافت جي پاڙن کي لوڏي ڇڏيو آهي - هندستان جي مسلمانن کي ٽن جماعتن ۾ تقسيم ڪري ڇڏي -

(١) هڪ جن ميدان جنگ ۾ وڃي پنهنجي پيارن ساهن کي قربان ڪري ڪفارن جي مدد ڪئي

(٢) ٻيا جن هندستان ۾ رهي پنهنجي قيمتي مالن ۽ بيش قيمتي مشورن ۽ ڪفر جي فتوائن سان ڪفارن جي همٿن کي وڌايو -

(٣) ٽيان جن ماٺ ۽ گوشه نشيني اختيار ڪري ملڪ ۾ رهي امن ۽ امان قائم رکيو ۽ الهن مال ۽ جان درم ۽ قلم سان مدد ڪان ڪئي -

(الف) هاڻي دريافت طلب هيءَ ڳالهه آهي ته موجوده حالتن ۾ جڏهن عيسائي طاقتون عموماً ۽ انگريزي حڪومت خصوصاً اسلام جي مٽائڻ تي تيار ٿي بيٺل پنهنجي ارادن ۾ ڪامياب ٿيندي نظر اچي ٿي ته ڇا باغيرت مسلمانن کي برطانيه حڪومت ۽ انجي مددگارن سان لاڳاپو ٽوڙڻ مذهبي فرض آهي يا نه -

(ب) مٿي ذڪر ڪيل ٽنهي گروهن کي شريعت جي قانون موجب مسلمان جي سمجهجي ٿو يا نه

(ج) ٽيون گروهه قرآن پاڪ ۽ حديث موجب معذور سمجهيو ويندو يا ڪفارن جي مددگارن ۾ ڳڻيو ويندو -

بسم الله الرحمٰن الرحيم ٥

الحمد لله - والسلام علىٰ عباده الذين اصطفىٰ -

اهڙي حڪومت سان جنهن اخلاق جو خون ڪري ۽ وعدو وساري ان قوم تي ظلم ڪيو جنهن انکي اوج ترقي تي پهچايو ۽ جنهن قوم پنهنجي عهد ۽ وفاداري قائم رکڻ ۾ انتهائي امداد ڏني هجي ۽ حڪومت موقعو وٺي انکي تباهه ۽ برباد ڪرڻ شروع ڪيو هجي ته اهڙي حڪومت سان ڪنهن قسم جو لاڳاپو رکڻ شريعت موجب هرگز هرگز جائز نه آهي - ڪافر ۽ مؤمن ٻنهي وچ ۾ وعده کان سواءِ ٻيو ڪو به ميلاپ پيدا ڪندڙ سبب ڪونه آهي ۽ وعدي ڀڃڻ جي حق ۾ قرآن پاڪ جو پڪو فيصلو آهي -

فما استقاموا لكم فاستقيموا لهم { (الترجمه) جيستائين اهي اوهان جي اڳيان ٺيڪ بيهڪ ڪن حد ۾ الهن خدا تعالىٰ جي حڪم موجب تيستائين اوهين الهن لاءِ ٺيڪ بيهڪ ڪريو - (سوره توبه)

وهم بدؤكم اول مرة } ۽ اهي منهنجي اوهان سان (دشمني) اول ۾ شروع ڪيا - (سوره توبه)

اگر اُن ڪري لِهنجي ڪيتن وعدن کي پرزا پرزا ڪري ڇڏيو ۽ اسانجي هڪ خدمت ۽
عرصه دراز جي خواب خيال سمجهين ته ڇا اهڙي حالتم اسان انجا عقلاً يا نقلاً وفادار رهي
سگهون ٿا؟ نه- بلڪ قرآن حڪيم جو صريح ارشاد آهي-

وان نڪثوا ايمانهم من بعد عهدهم وطعنوا في دينڪم فقاتلوا ائمة الڪفر انهم لا ايمان لهم
لعلهم ينتهون- يعني ته جڏهن ڪفار پنهنجي وعدن جي پرواه نه ڪن ۽ توهانجي
مذهب تي ڦٽيندڙ حملا ڪن ته اُن حالتم وفادار رهڻ بجاءِ انهن سان انهيءَ حد تائين ويڙهه
فرض آهي جو سندن قوت ٽٽي وڃي ۽ آئنده اهڙي شرارت نڪري سگهن-

باقي رهيا اُهي ماڻهو جن ملعون ڪفارن سان ملي پنهنجي جان مال سان مذهب اسلام
تي حملو ڪيو. تاريخ شاهد آهي ته دنيا ۾ اهڙا ئي ڪا اهڙي قوم ڪانه گذري آهي
جنهن ڪافرن جي دوستي يا موالات جي اصول بنائي خود پنهنجي مذهب تي جارحانه ڪارروائي
ڪئي هجي- انجي جيڪڏهن ڪا نظير مثال ملي سگهي ٿي ته اُهي هندوستان جا مسلمان آهن
جو هو دين وانگر پنهنجي مذهب جا پهريان ڪافر يا دشمن بڻيا- اهڙن کي قرآن ڪريم ۾
خطاب آهي-

ولا تكونوا اول كافر به { ان (توريت) جا پهريان منڪر نه ٿيو (البقره) يهودن فرعون
جي ظلم ۽ ناحق جا سمورا بار سٺا هوا ۽ گهرايا ٿون جو ڪرين جي بي عزتي ڪرايا ٿون- پر فرعون جي
موالات يا دوستي جو دم نه هڻيائون پر هندستان جي مسلمان فرعون جي امداد ۽ انجي حڪومت کي قائم
رکڻ لاءِ پنهنجا ٻچا ڪهرايا ۽ سر ڏنا ۽ بين هندن مُريدن پنهنجي معصوم جوڪرين جي عصمت دري
ڪرائي- بخت نصر جڏهن بيت المقدس تي حملو ڪيو ته يهودين جو ٻار ٻار ڪسي ويو پر هن جي
ڪين بيجا ڳنڍي بيت المقدس نه ڪيرائڻ ڏنو- پر هندوستان جي مسلمانن پنهنجي
مذهب جي پاڪ جاين- مڪه معظمه ۽ مدينه بيت المقدس- قسطنطنيه- بغداد شريف- نجف
اشرف ڪربلا معلي اتي حملا ڪري- مسلمانن جي قبضه مان ڪڍي ڪافرن جي هٿ ۾ وڃي ڏنا ۽
اُنهن جا جاني ۽ مالي مدد ڏيڻ لاءِ تيار رهن ۽ گنديل خدمت جو عوض گهري رهيا آهن-

ببين تفاوت ره از ڪجاست تا بڪجا

هڪ عقل وارو ماڻهو ٿو سمجهي سگهي ته انهن ماڻهن سان (جي موالات قائم ڪرڻ گهرن ٿا)
ڪهڙو معاملو ڪيو وڃي؟ ڪو عقل وارو چئي سگهندو ته فرعون سان ته لاڳاپا توڙيو پر جن
آل فرعون سان دوستي رکي وڃي جيڪڏهن اُهي ماڻهون فرعون جا اولاد نه هجن ته
فرعون ته ٻيو ڪٿ فرعون ٻچي سگهي ها-

قرآن حڪيم تي غور ڪرڻ سان معلوم ٿيندو ته دين حق جي دشمنن ۽ الله جي احڪام کي ٽٽائيندڙن دنيا ۾ بدامني پيدا ڪندڙن سان هر طرح جا لاڳاپا توڙيءَ انهن کي ترڪ ڪري ڇڏڻ مذهبي فرض آهي - صاف ارشاد آهي - اي ايمان وارؤ منهنجي ۽ پنهنجي دشمن

يا ايها الذين آمنوا لا تتخذوا عدوي وعدوكم اولياء تلقون اليهم بالمودة وقد كفروا بما جاءكم من الحق يخرجون الرسول واياكم ان تؤمنوا بالله ربكم - (ممتحنه)

کي دوست ڪري نه وٺو جو انهن سان دوستي (محبت جي) سان پيش اچو حالانڪه توهان ڏانهن جيڪو سچ (قرآن) آيل آهي - انهي کان انهن جو انڪار آهي - رسول ۽ توهان کي فقط پنهنجي پروردگار تي ايمان آڻڻ جي جرم ۾ ڪيڏن ٿا -

موجب اخبار ۽ ٻين جي بيان ڪرڻ موجب ڪافرن جي لشڪر مدينه منوره کي هڪ سال گهيرو ڪري مختلف وقتن سان رسول الله صلي الله عليه وسلم کي تڪليفون ڏنيون جنهن لشڪر جو توڙي خصوصيت سان هڪ هندستاني مسلمان هو - انهي سورة ۾ ارشاد آهي ته -

انما ينهكم الله عن الذين قاتلوكم في الدين واخرجوكم من دياركم وظاهروا على اخراجكم ان تولوهم ومن يتولهم فاولئك هم الظالمون

جن ماڻهن اوهان سان مذهب جي ڪري جنگ ڪئي آهي ۽ اوهان کي ملڪن مان ڪڍيو آهي ۽ ٻين جي لاءِ بين کي مدد ڏني آهي انهن سان دوستي رکڻ کان الله تعالى اوهان کي منع ٿو ڪري ۽ جيڪو دوستي رکندو سو ظالم آهي -

هن آيت ۾ اهو اصول بيان ٿيل آهي جنهن مان ڪافرن ۽ انهن جي مددگارن سان لاڳاپن توڙڻ جي ڪافي رهنمائي ٿئي ٿي يعني هو انهن ماڻهن سان رابطو ايڪي جو قائم ڪرڻ گناه آهي جنهن (١) توهان جي پاڪ مذهب تي حملو ڪيو هجي (٢) توهان جي قديم موروثي سلطنت تي حملو ڪري ان تي قبضو ڪري توهان کي جلاوطن ڪري گهريو (٣) اهي جن ڪافرن کي ان ڪم ۾ مدد ڏني هجي اگرچه اهي خواه نالي ۾ ڪي مسلمان هجن ۾ اهڙي حالت هوندي به اهي انهن جي دوستي جو دم هڻن ٿا - پوءِ جيڪو انهن سان لاڳاپا نه ٽوڙيندو ته هو به ظالم آهي سڀ کان وڌي تعجب جي ڳالهه آهي ته اسان جي ملڪ جا نامدار مسلمان نصارن جي اهل ادڪي انتهائي درجي تي پهچائي ڇڏيو آهي ۽ اجايو ڪنهن ڏکي مرض تي پهچائڻ لاءِ تيار آهن ۽ اخبارن کي اجايا تائين انهن جا نبازن تي سونهن آهي ۽ گورنمينٽ جو فرق ڏسڻ ۾ ڏٺو اهڙو اچي ٿو - الله تعالى سچ فرمايو آهي

ها انتم اولاء تحبونهم ولا يحبونكم وتؤمنون بالكتاب كله -

توهان کي شرم نٿو اچي ته توهان مسلمان ٿي ڪري انهن سان محبت رکو ٿا؟ حالانڪ هنن کي
توهان ڏانهن ذري جيتري نسبت به ڪانه آهي. من لم يجعل الله له نورا فما له من نور (جنهن
لاءِ الله تعاليٰ روشني نه ڪندو ته ان لاءِ ڪا روشني ڪونه آهي) جڏهن ڪافرن کي عروج کان
پستي جي هاويه ۾ ڪريل آهي ته عذاب الهي جهڙيون اثرن جي قلب ۽ دماغ تي پوندا آهي
۽ سو پهچي نفع ۽ نقصان ۾ سبب ڪري سگهندي آهي - هندستاني مسلمان
ڪفارن سان فقط هن لاءِ مدد ڪئي ته انهن کي عزت ملندي آهي ۽ ان کي ڪين
طرحين طرحين جا فائدا ملندا پر افسوس جو سواءِ خواري جي ڪجهه به نصيب نه ٿيو - الله تعاليٰ
فرمايو آهي - ايبتغون عندهم العزة فان العزة لله جميعا (نساء) { ڇا هو (ڪافرن) وٽ عزت چاهن ٿا؟ (ياد ڪن ته) ڪي خبر ڪانهي) ته عزت (حقيقت ۾) سڀ الله وٽ آهي -

مٿين صفحن ۾ ڏنل بيان مان جهڙي طرح معلوم ٿيو ته اهڙي جماعت سان ڪهڙين قسم جو تعلق رکڻ
نه آهي جنهن پنهنجي مذهب ۽ ملڪ کي پنهنجن هٿن سان برباد ڪيو جيڪڏهن ترڪ عراق ۽ هند سنڌ جا
مسلمان پهريون قدم ڪيون ته بيت المقدس جي قبضي ڪرائڻ ۾ هنن هڪ خاص حصو ورتو آهي
جيڪڏهن بيت الله ۽ گنبد خضراء (رسول الله جو روضو) انهن جي توپن جي زد ۾ هونا ته
تخت خلافت کي انهن پنهنجن هٿن سان اونڌو ڪيو ۽ فتح قسطنطنيه جي لعنت جو سهرو به هندستان
وارن جي سر تي سونهين ٿو - انهن نام نهاد مسلمانن سان ترڪ ڪرڻ ڪانسواءِ قرآن حڪيم
جي فرمودي موجب هن آيتن ۾ ڏيکاريل حڪمن موجب هلت ڪرڻ گهرجي -

انما جزاء الذين يحاربون الله ورسوله ويسعون في الارض فسادا ان يقتلوا او يصلبوا او تقطع ايديهم وارجلهم من خلاف او ينفوا من الارض ذلك لهم خزي في الحيوة الدنيا ولهم في الاخرة عذاب عظيم - (مائده)

جيڪي (ماڻهون) الله ۽ ان جي رسول سان وڙهن ٿا ۽ ملڪ ۾ فساد جي ڪوشش ڪن ٿا انهن جي سزا هي آهي ته کين ماريو وڃي يا سوري چاڙهيو وڃي يا سندن هٿ ۽ سندن پير ابتڙ ڪٽيا وڃن يا ديس نيڪالي ڏني وڃي دنيا ۾ انهن لاءِ خواري آهي ۽ انهن لاءِ آخرت ۾ وڏو عذاب آهي (سوره مائده)

(ب) شريعت جي قاعدن ۽ پهرين ۽ ٻن گروهن جي اٿي جڏهن غور ڪجي ٿو ته معلوم ٿئي ٿو
ته اهڙن ايمان فروش کي ڪنهن به صورت ۾ به مسلمان چوڻ درست نه آهي - مسلمان ڪهڙو
جي جيا اهڙو آهي ته ڪفارن جا اثارڻ ۽ ترڪ ڪافر جو اسلام ۽ شعائر الله
کي نيست و نابود ڪيو ۽ تثليث جي قوت وڌائڻ لاءِ توحيد جي جهنڊي کي نيست ڪيو

ڏجي جيڪڏهن اسلام اهڙي ڪنهن غير نبي جو ٺاهيل آهي ته دنيا ۾ ڪو به ڪافر ڪونه آهي -

(١) قرآن ڪريم جي هيٺين اصولن تي غور ڪرڻ گهرجي -:

الذين آمنوا يقاتلون في سبيل الله والذين كفروا يقاتلون في سبيل الطاغوت فقاتلوا أولياء الشيطان إن كيد الشيطان كان ضعيفا

جيڪي مومن آهن سي الله جي واٽ ۾ ويڙهه ڪن ٿا ۽ جيڪي ڪافر آهن سي طاغوت (شيطان) جي واٽ ۾ ويڙهه ڪندا آهن تنهنڪري شيطان جي ساٿين کي مار ڇو ته شيطان جي ٽڳي هيٺي آهي (نساء)

هن آيت ۾ ڪافر ۽ مسلمان جي وچ ۾ حقيقي فرق ٻڌايو آهي يعني ته مومن آهي اهو جو هميشه الله تعالى جي دين جي حمايت لاءِ ويڙهه ڪن ٿا ۽ ڪافر آهي اهو جو الله تعالى جي دشمن جي امداد لاءِ جنگ ڪن ٿا ۽ اسلام جو اصول ڪي ٻاهر ڪن ٿا- ان مان صاف معلوم ٿئي ٿو ته ڪافر ئي الله تعالى جي دشمن جي امداد ڪري اسلام جي ناس ڪرڻ لاءِ ويڙهي سگهي ٿو- تنهنڪري نصارن سان گڏجي جاني ۽ مال سان جنگ ڪرڻ وارا قرآن ڪريم جي تصريح موجب مسلمان ناهن -

(٢) ٻيو ارشاد آهي :-

وقد نزل عليكم في الكتاب أن إذا سمعتم آيات الله يكفر بها ويستهزأ بها فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا في حديث غيره إنكم إذا مثلهم

۽ هن تي اڳ ئي قرآن ۾ هي ڳالهه فرمائي چڪو آهي ته جڏهن توهين ٻڌو ته الله تعالى جي حڪمن جو انڪار ڪيو وڃي ٿو ۽ انهن تي ٺٺوليون ڪيون وڃن ٿيون ته جيستائين هو ڪنهن ٻي ڳالهه ۾ بحث (نه) ڪن تيستائين انهن سان نه ويهو جيڪڏهن توهين ويهندا ته يقيناً توهين به انهن جهڙا ٿيندا -

هن مان صاف معلوم ٿئي ٿو ته فقط مسلمان جيڪڏهن اهڙي مجلس ۾ شريڪ ٿئي جنهن ۾ احڪام الهي جي کلي کلائي مخالفت ٿي رهي هجي ته اهڙي حالت ۾ انكم اذا مثلهم جو حڪم لڳائي سگهجي ٿو- ۽ جيڪڏهن مسلمانن جي جماعت ڪافرن سان ملي اسلام جي برخلاف مالي جاني جنگ ڪري گذري ۽ ڪندي رهي ته ان حالت ۾ انكم اذا مثلهم جو مصداق نه ٿيندي -

انڪان سواءِ هڪ ٻيو حڪم آهي -

ولو كانوا يؤمنون بالله والنبي وما أنزل إليه ما اتخذوهم أولياء ولكن كثيرا منهم فاسقون -

جيڪڏهن هو رسول ۽ جيڪي ان ڏانهن نازل ٿيو ان تي ايمان رکن ها ته ڪافرن کي دوست نه ڪن ها پر گهڻا انهن مان بدڪار آهن -
(سوره مائده)

هن حڪم مان صاف معلوم ٿيو ته الله ۽ رسول ۽ ڪتاب پاڪ جي مڃڻ وارا ڪڏهن به ڪفارن جي موالات جو شڪار نٿي سگهندا اهڙا ڪافرن سان ملي اسلام جي نتائين کي ناس ڪن. هن حڪم جو لازمي نتيجو آهي ته جن ڪافرن سان لڏ جي ڪيو آهي الله ۽ سندس رسول ۽ انجي ڪتاب جا يقيناً منڪر ۽ ڪافر آهن.

ڏسو ارشاد آهي:-

يا ايها الذين امنوا لاتتخذوا اليهود والنصارىٰ اولياء بعضهم اولياء بعض ومن يتولهم منكم فانه منهم ان الله لايهدي القوم الظٰلمين (مائده)

اي ايمان وارا يهود ۽ نصارن کي دوست ڪريو نه ونوا هي (هڪ ٻئي جا) هڪ ٻئي جا دوست تو هان منجهان انهن کي دوست ڪري ونندو ته اهو يقيناً انهن مان آهي. الله تعالىٰ ظالم قوم کي سڌو رستو نه ڏيکاريندو آهي.

هن مٿين پڌرن حڪمن ڏسڻ کانپوءِ اميد آهي ته ڪو به سمجهدار آدمي انهن ڪفر جي مدد ڏيندڙن جي مرتد هجڻ ۾ شڪ شبهو نه ڪندو خصوصاً جڏهن ڏٺو وڃي ته هوائي کي پنهنجي ڪاميابي سمجهن ٿا ۽ ان تي انعامن ۽ لقبن جو انتظار ڪري رهيا آهن ۽ هو آئنده مدد ڪرڻ لاءِ به تيار آهن.

(ج) رهي اها جماعت جنهن مان ڪري گوشي گيري اختيار ڪئي هي به ڪفارن جي يارن سيه ڪار آهي ۽ هي به ڪهين طرح بچي نٿا سگهن. جيڪڏهن حقيقت ۾ آدمي غور ڪري ته ان تي واضح ٿي ويندو ته جنگ جو مدار اقتصاديات (ملڪ جي مالي حالت جي درست هجڻ ۽ حڪومت ۾ امن امان برقرار ڪرڻ تي موقوف) آهي. جيڪڏهن ڪري اهي ٻئي انتظام وڃڻ تي ڏنيون ته ڪي ڪهڙي ٻيا جنگ ۾ ڪم ڪرڻ وارن کي امداد پهچائي نه سگهي اهڙي طرح جيڪڏهن ملڪ جي اندر امن قائم رهيو ته ظاهر آهي ته فوج ٻاهر وڃي دشمن جو مقابلو ڪري نه سگهندي.

هاڻي جنهن جماعت ملڪ جي اندر امن قائم رکيو ۽ اقتصادي واٽن جو انتظام انهن جي مان ڪرڻ سان باقاعده جاري رهيو ته اهي به دراصل ڪفار جي طرفان ڪان وڙهيا هن آهن. تو هين خيال ڪري سگهو ٿا ته جا صدائي احتجاج جا ڪلهه بلند ٿي رهي آهي ۽ جي دانهون ۽ فريادون ڏينهن ۽ رات ٿي رهيون آهن جيڪڏهن انهن جو ڪجهه خاص حصو ان وقت ادا ڪيو وڃي ها جڏهن جنگ جي شروعات هئي ته ڇا اڄ انگريز جي جوع البقر ڪجهه هضم ڪري سگهي ها.؟ يا پاڪ جابون ناس ٿي وڃن ها؟ ڇا خلافت جو تخت اونڌو ٿي پوي ها؟ يا جرمني جي ان ڪٽ طاقت کي صدمو پهچي سگهي ها؟

هرگز نه - هرگز نه - اهو سڀ ڪجهه ڪري ٿيو جو خاص موقعي تي اسان ۽ اسانجي علمائن ۽ مشائخن مان ۽ گوشه نشيني اختيار ڪئي - ۽ ڪيترا اڃان به اهڙي خيال ۽ ڏُن ۾ آهن - غور جي جاءِ آهي - قرآن پاڪ جو ارشاد آهي ته -

لا يستوي القاعدون من المؤمنين غير اولي الضرر والمجاهدون في سبيل الله باموالهم وانفسهم فضل الله المجاهدين باموالهم وانفسهم على القاعدين درجة وكلا وعد الله الحسنى وفضل الله المجاهدين على القاعدين اجرا عظيما درجات منه ومغفرة ورحمة وكان الله غفورا رحيما ۝

مومنن مان ڪنهين عذر بنا (جهاد کان گهر) ويهي رهندڙ ۽ الله جي واٽ ۾ پنهنجن مالن ۽ پنهنجن سرن سان جهاد ڪندڙ (اهي ٻئي) برابر نه آهن پنهنجي مالن ۽ پنهنجن سرن سان جهاد ڪندڙن کي الله (گهر ۾) ويهي رهندڙن کان مرتبي ۾ ڀلو ڪيو آهي - ۽ الله هر هڪ کي چڱو وعدو ڏنو آهي - ۽ الله جهاد ڪندڙن کي ويهي رهندڙن کان وڏي اجر جي ڪري ڀلو ڪيو آهي - پاڻ وٽان درجا ۽ بخشش ۽ ٻاجه ڪئي اٿس ۽ الله بخشڻهار مهربان آهي (نساء)

عذر سبب گهر جي ته مسلمان گهر ۾ ويهندڙ هڪ درجي ثواب ۾ مجاهدن سان شريڪ آهن باوجود يڪه نه هو ميدان جنگ ۾ ويا ۽ نه روپيا ڏنائون - پر وري به مجاهد انهن کان هڪ درجي ۾ وڌيڪ به آهن - ان مان معلوم ٿيو ته اصل ۾ جهاد جي بنياد ۾ ٻه جماعتون شريڪ آهن فقط سرحدي تي رکڻ ۽ مال خرچ ڪرڻ ۾ غازي وڌيڪ آهن جنهن جو سبب به ظاهر آهي ته عقل يا نقل جي خواهش موجب سڀئي مسلمان نه ميدان جنگ ۾ ٿا وڃي سگهن - الله تعاليٰ فرمائي ٿو وما ڪان المؤمنون لينفروا ڪافة سڀني مومنن کي ضروري نه آهي ته سمورا (جهاد لاءِ) اچي ڪڙ ڪن - ضروري آهي ته انهن جي گهرن کي محفوظ رکيو وڃي ۽ اسلام جي بچاءُ لاءِ جي ماڻهون پوئتي مرڪز ۾ به ڄميا ويٺا هجن ته اندروني نظام نه بگڙجي ۽ وڃي ۽ امن امان قائم رهي - اهو به هڪ قسم جو جهاد آهي ۽ ٻي اها جماعت آهي جا ڪافرن سان ميدان جنگ ۾ جان ۽ مال سان مقابلو ڪري - اهي ٻئي جماعتون الله تعاليٰ جي قانون جي حفاظت ڪندڙ ۽ اسلام کي دشمن کان بچائيندڙ آهن -

وري ٻئي طرف به ڏسو ۽ غور سان نهاريو ته هڪ اهڙي جماعت به آهي جا بچاءُ لاءِ گهر ۾ رهندي جان سان يا مال سان اسلام جي برخلاف وڃي وڙهي ۽ ٻي اها آهي جا گهرن ۾ رهي پر مال ۽ وفاداري سان رهي - ته به اهي ٻئي ڪفار جا مددگار

نه آهن ڇا اهي به عذاب الٰهي ۾ شريڪ نه ٿيندا يون ؟ پوءِ اگرچه جان ۽ مال سان
امداد ڪرڻ وارا پليت ۽ ڏيک خبيث آهن -
سوره اعراف ۾ ڇنڇر وارن يهودين جو بيان آهي انهي ۾ ٽن جماعتن جو بيان آهي -
(١) کلو کلايو قانون الٰهي جي مخالفت ڪري حيلن سان مڇين جو شڪار ڪيو -
(٢) ٻيا اهي جيڪي انهي ڪم جي حڪم عدولي کان روڪڻ کان ماٺ ۾ رهيا ۽ ٻين کي ماٺ ۾ رهڻ
جو سبق ڏنائون -
(٣) اهي جو جيڪي هنن حڪم جي حڪم ڏيڻ ۽ ٻچڙن کان روڪڻ لاءِ سينه ڏئي اٿي پيا ۽ فرض ادا ڪيائون
حديث جي ڪتابن ۾ حضرت عبدالله بن عباس کان روايت آهي ته انهن ٽنهي گروهن مان ٽئين
ناڪمين مان هيو فرض ادا ڪندڙ رهيو عذاب الٰهي کان بچيو ۽ ٻين جماعت ۽ ٻئي عذاب الٰهي
کان نه بچي سگهيا جنهن مان صفا معلوم ٿئي ٿو ته قوم جي گناه ۾ ماٺ ڪرڻ به لعنت جو سبب
بڻندڙ آهي - تفسير ڪبير ۾ حضرت عبدالله بن عباس کان روايت نقل آهي ته هو جڏهن ڇنڇر
وارن يهودين جو قصو پڙهندو هو ته روئي روئي فرمائيندا هئا ته عڪرمه جي ڀائي آهي - ابن عباس
جيئان ٻڌندڙ ڏٺي هن ڪري عذاب نازل ٿيو جو هنن هڪ قوم گناهه جي بند ڪرڻ لاءِ
آخري ڪوشش نه ڪئي ۽ ماٺ ۾ رهيا حالانڪ اسان ته روزانه ڪيترا ڏٺا اهڙن
ڳين ۾ ماٺ اختيار ڪيون ٿا ته پوءِ اسان جي الائي ڪهڙو حال ٿيندو؟
ان مان ظاهر آهي ته اهڙن جاين ۾ ماٺ ڪرڻ به ناس ڪندڙ گناهه آهي جنهن ڪري عذاب کان
بچو ڪندڙ هڪڙو هن به بچي نٿو سگهي - هذا والله اعلم -
الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله لقد جاءت رسل ربنا بالحق
وصلى الله على خير خلقه محمد وعلى اخوانه من النبيين وآله الطاهرين واصحابه الطيبين
وعلى ائمة المسلمين وعلينا معهم برحمتك يا ارحم الراحمين -

وانا العبد الاواه محمد نور الحق غفر الله له
اول مدرس مدرسه دار الرشاد پير جهنڊا ١ سنه ـه

(١) الجواب صحيح محمد صادق عفي عنه محله کهڏه ڪراچي = (٢) ابو الحسن تاج محمود امروٽي = (٣) الجواب صحيح
محمد صديق عفي عنه تاريخ ١٣ شوال سنه ١٣٣١ هـ = الجواب صحيح وانكاره قبيح
الجواب صحيح غلام صديق ... لاڙڪاڻه   العبد سليمان عفي عنه ... پور
قد اصاب فيما اجاب الحاج خليفه محمد هالائي -

اهل الحق لا يتجاوز عما حرره المحقق الفقير

حنيف محمد ذو كراني

المسألة صحيحة فقير خاوند ذنه بتره غسدي

الجواب صحيح ورائي نجيح فقير محمد ابراهيم

13
قد اصاب فيما اجاب العبد محمد نور

نور الله بنور الايمان

15
صحة المسألة ابو الفيض غلام محمد

16
الجواب حق - العبد محمد عثمان ميربور

بتورائي

17
الجواب صحيح والمجيب نجيح احقر فضل محمد

بن شهرائي عفي عنه

21
ما حققه المحقق لحق وبالقبول لحقيق

خادم العلماء محمد داؤد درهمي عفي عنه

23
هذا هو الحق ابو المصلح محمد عبد الخالق

موهرائي عفي عنه

25
ذلك كذلك محمد عثمان عفر له

26
هذا الجواب صحيح والمنكر قبيح عبد الواحد

ساكن داد وضلع لاڑكانه

29
جواب المجيب لا يخفى صحته العفير عبد الله

المهلائي عفي عنه

الجواب صحيح والرائي نجيح مولوي نور محمد

هذا هو الحق والحق احق ان يتبع عبد الكريم الدس

عفي عنه

12
رئيت هذا التحرير بالنظر العميق فوجدته

صحيحا بالتحقيق خادم الشرع د محمد مراد لوهري

هذا هو الحق والحق احق ان يتبع العبد

علي محمد مهيري

18
جواب صحيح فقير محمد بقات عرف ملا شاه

قلاهي

19
الجواب صحيح معين الدين عفي عنه كنارئي

20
هذا الجواب صحيح والرائي نجيح والله اعلم

عبد الرزاق بن بكاني عفي عنه ما كان منه

22
ما حققه المحقق حق والله يقول الحق وهو

يهدي السبيل محمد صديق موهرائي

24
هذا هو الحق دين محمد عفي عنه

27
هذا هو الحق بنده محمد ولد سليمان عثمان

محله كهڈها كراچي -

28
الجواب صحيح والمجيب مصيب - العبد

الاثيم عبد الكريم الچشتي السكار ...

30
الجواب صحيح العبد اسد الله الحسيني عفي عنه